

Radikal

12 Eylül'ün 3 davası

ORHAN KEMAL CENGİZ

Politika / 06/04/2012

Eğer 12 Eylül davası hak ettiği derinlik ve kapsamda açılabilseydi birbiriyle bağlantılı üç ayrı davanın açıldığına tanık olacaktık.

1981 yılında Amerikan başkentini ziyaret etmekte olan Arjantinli General Roberto Viola, neredeyse tüm dünyada askeri diktatörlerin kendilerini savunmak için kullandıkları şu meşhur argümanı dile getiriyordu: “Başarıya ulaşan ordular soruşturmaya uğramaz.”

Tıpkı Kenan Evren’in darbeden sonra oluşan ‘kurucu iktidar’ın yargılanamayacağını iddia ettiği gibi... Evren, dünyanın diğer taraflarında daha önce çokça kullanılmış ve mahkûm olmuş bu ‘savunma’ hattını takip ediyor. Netekim, Roberto Viola, Washington’da bu konuşmayı yaptıktan sadece dört yıl sonra Arjantin’de yargılandı ve hapse mahkûm oldu.

Kenan Evren’in savunmasının bizatihi kendisi 12 Eylül davasının başlamasının ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Gerçekten de, her darbe gibi, 12 Eylül 1980 darbesi de yeni bir ‘meşruiyet alanı’ yarattı. İşte bugün 12 Eylül’ün yarattığı bu ‘meşruiyet alanı’ reddedilmiş oluyor. Bu açıdan bu dava Türkiye için bir dönüm noktasıdır. Hâlâ anayasası yamalı bir bohça gibi ortada duruyor bile olsa, davayla birlikte 12 Eylül parantezi kapanmış oluyor.

Davanın kendisi birkaç başka açıdan da önemli: Hâlâ darbe yapmayı düşünen var mıdır bilmiyorum ama bu dava herhalde tüm cunta heveslilerine, başarıya ulaşırsalar bile, uzun yıllar sonra yargı önüne çıkabileceklerini göstermiş oluyor. Davayı anlamlı kılan bir başka husus da bu hükümet zamanında ilk defa, hükümetin kendisini hedef almayan bir darbenin yargılanıyor olması. Bu açıdan 12 Eylül yargılaması Ergenekon davalarından bir farklılık ortaya koyuyor.

Şimdi gelelim davanın sorunlarına... Eğer 12 Eylül davası hak ettiği derinlik ve kapsamda açılabilseydi birbiriyle bağlantılı üç ayrı davanın açıldığına tanık olacaktık. Birinci dava, darbenin hazırlanması için meydana getirilen kitlesel katliam ve provokasyonların yargılandığı dava olacaktı. Bu davanın merkezinde Özel Harp Dairesi ve onun faşist sivil uzantılarının gerçekleştirdiği insanlığa karşı suçlar yer alacaktı. 1977 yılında ‘Kanlı 1 Mayıs’la başlayan ve Alevi katliamlarına kadar devam eden bir süreçten söz ediyorum. Davanın bu bölümü aslında Doğan Öz’ün kaleme alırken öldürüldüğü iddianamenin tamamlanması anlamına gelecekti. Öz, Özel Harp Dairesi’nin yaratılan kaos ortamındaki merkezi rolünü tespit etmişti. Oysa 12 Eylül iddianamesinde Özel Harp Dairesi’nin adı bile geçmiyor.

İkinci dava, bizzat darbenin kendisinin yargılandığı dava olacaktı. Üçüncü davada ise 12 Eylül sonrası, başta yaygın ve sistematik işkence olmak üzere, yine ‘insanlığa karşı suçların’ yargılandığı ayrı bir davaya tanık olacaktık. Elbette Evren ve Şahinkaya bu her üç davada da sanık olarak yargılanacaklardı ama yüzlerce başka sanığın daha bu davalarda yargılandıklarını görecektik.

Ben bu satırları kaleme alırken davanın 2. gün duruşması halihazırda devam ediyordu ve mahkeme hâlâ müdahillik talepleri konusunda bir karar vermemişti. Bu davanın ne kadar derinleşeceği konusunda, müdahillik

ve davanın genişletilmesi taleplerinin ne ölçüde ve hangi kapsamda kabul edileceği hayati bir rol oynayacak. Ancak daha birinci gün yapılan duruşmada, iddianamenin bu denli sığ bir çerçeve ortaya koymasının, sonradan aşmanın oldukça güç olduğu bazı problemler yarattığı ortaya çıktı. Örneđin sözünü ettiğim, merkezinde Özel Harp Dairesi ve 12 Eylül öncesi katliamların yer alacağı birinci 12 Eylül davası açılmış olsa sanık sandalyesinde oturacak bazı kişilerin 'müdahillik' talebinde bulduklarını gördük. Elbette bu kişilerin birinci 12 Eylül davasında 'katliam faili' ve kontrgerillanın sivil uzantıları olarak yargılanıp üçüncü 12 Eylül davasında da işkence görmüş kişiler olarak, 'mağdur' olarak katılmaları mümkün olabilirdi. Ama onları sırf birer mağdur gibi gösteren bu dava çerçevesinin bize hakikatin bütününden bahsettiği söylenebilir mi? İşte bütün bu düşüncelerle, 12 Eylül davasını biraz buruk bir sevinçle izliyorum. Umut ediyorum, bu handikapların bazılarını dava devam ederken aşabiliriz.

Not: 12 Eylül yargılaması nedeniyle ara verdiğim Ermeni meselesine ilişkin yazılarımdan üçüncüsünü pazartesi günü okuyabilirsiniz.